

Eesti Teatriliit 2016–2020

Ain Lutsepa, Eesti Teatriliidu esimehe aruanne.

Juhatus: Ain Lutsepp (esimees), Gert Raudsep, Tõnn Lamp (alates mai 2018), Jaanika Juhanson (kuni aprill 2019), Jaanus Rohumaa (alates aprill 2019), Inga Vares (kuni aprill 2019), Liina Tepand (alates aprill 2019), Dmitri Hartšenko (kuni detsember 2017), Triinu Upkin (alates detsember 2017), Eve Komissarov, Evelyn Raudsepp (alates mai 2018 kuni juuni 2020), Anneli Saro (alates juuni 2020), Jaak Allik, Rein Oja, Anu Lamp, Ene-Liis Semper, Heli Veskus.

Seisuga 31.12.2020 oli Teatriliidus 1462 liiget.

Teatriliidu töötajad:

Ain Lutsepp – juhatuse esimees

Riina Viiding – vastutav sekretär

Annika Visnapuu – pearaamatupidaja

Marion Leppik – teabejuht (kuni märts 2017)

Triin Truuvert – teabejuht (alates märts 2017)

Giina Kaskla – arhiivi- ja raamatukogutöötaja (alates jaanuar 2019)

Eneken Aksel – erialaliitude vastutav sekretär (kuni september 2018)

Kaisa Sein – erialaliitude korraldus- ja teabejuht (alates september 2018)

Haldi Ojamaa – õigusnõunik (kuni veebruar 2020)

Thea Rohtla – õigusnõunik (alates veebruar 2020)

Krista Kaiküll – haldustöötaja

Elvi Järva – valvelauatöötaja

Jüri Pärt – bussijuht

Eesti Teatriliidu põhikirjalised töösuunad

1. Kutse-, palga- ja professionaalsete huvide esindamine teatrivaldkonna eestkosteorganisatsioonina: töötasuläbirääkimised TALO koosseisus, palgamaatriksi väljatöötamine, kutsestandardite koostamine, kutseeksamite korraldamine, kutsete omistamine, osalemine tuleviku tööjõu- ja oskuste prognoosisüsteemi OSKA nõukogus ning sotsiaalvaldkonna seaduseelnõude väljatöötamise töögruppides.
2. Teatri loovfunktsioonide toetamine: kirjastamine, Eesti teatri auhindade väljaandmine, osalemine Draama festivali, Eesti Teatri Agentuuri (Jaanus Rohumaa), Rahvusooper Estonia, Eesti Teatri Agentuuri ja OSKA nõukogus (Riina Viiding), Vene Teatri nõukogus (Jaak Allik), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia nõukogus (Rein Oja) ning etendusasutustele riigieelarvest tegevustoetuste määramise komisjonis (Ain Lutsepp).
3. Liikmete enesetäiendamise, toetused, juriidiline abi (tööõiguse seminarid, liikmete juriidiline ja karjäärinõustamine), Teatriliidu maja ja puhkemajade haldamine, teatriseenioride hoolekanne.

Kultuuritöötajate miinimutöötasu **alammäär** kokkuleppeid Vabariigi Valitsusega on Teatriliit sõlminud TALO koosseisus alates 1992. aastast. Läbirääkimiste tulemusena on kultuuritöötajate, sh teatritöötajate brutopalka alammäär tõusnud sellest ajast alates 37 korda.

Ülevaade kõrgharidusega kultuuritöötaja miinimutöötasu tõusust alates 2015. aastast.

Aasta	Riigi keskmine brutopalk (€)	Kultuuritöötajate brutotöötasu alammäär TALO ja valitsuse kokkuleppel (€)
2015	1065	731
2016	1144	843
2017	1217	942
2018	1314	1150
2019	1407	1300
2020	1484	1300
2021		1300 (taotleti 1544)

Hea majandusareng viimasel perioodil ja kultuuriminister Indrek Saare vastutustundlik suhtumine kultuuritöötajate elatusaseme tõstmisesse on aidanud kaasa sellele, et saavutasime 2018. aastaks palgataseme, kus kõrghariduse ja sellega võrdsustatud haridusega inimeste töötasu alammäär oli peaaegu võrdne riigi keskmise brutotöötasuga.

2022. aastaks taotleme kultuuritöötajate brutotöötasu tõstmist 1300 eurolt 1493 euroni (15%), samuti tugipersonali ja üle brutotöötasu teenivate töötajate palgafondi suurendamist 12%.

Kultuuriministeeriumi ja TALO sõlmitud palgakokkulepped puudutavad kultuuritöötajaid, kes saavad töötasu riigieelarvest ja töötavad kõrgharidusnõudega töökohal. Lepetes peetakse silmas ka kõrgema kutsekvalifikatsiooniga või kõrgharidusnõudega võrdsustatud spetsiifiliste eriteadmistega kultuuritöötajaid.

Teatriliit on toetunud taotlustes dokumendile „Kultuuripoliitika põhialused 2020“.

II Eesti Teatriliidu ettepanekud „Kultuuripoliitika arengukavva aastani 2030“

1. ettepanek: tagada ravikindlustus vabakutselistele loovisikutele.

Oleme teinud aastaid ettepanekuid algatada seaduseelnõu (viimased ettepanekud 2018 kultuuriminister Indrek Saarele ja 2019 sotsiaalminister Riina Sikkutile), et tagada sotsiaalmaksu isikupõhise ajatamise võimalus.

Töötamise register annab tehnilise võimaluse ühildada haigekassa ning Maksu- ja Tolliameti andmebaasid, millest nähtuks isiku sotsiaalmaksu laekumine kogu aasta jooksul tervikuna. See võimaldaks sotsiaalmaksu aasta põhjal ajatada ja summeerida. Sel juhul oleksid ravikindlustusega hõlmatud ka isikud, kes saavad töötasu ebaregulaarselt, kuid kelle eest tööandjate ja tellijate poolt aasta jooksul makstud sotsiaalmaks võimaldab aasta peale kokku katta kokkulepitud miinimummaks.

Vabakutselistel loovisikutel peaks olema õigus ja võimalus olla ravikindlustatud, sõltumata nende tegevusvormist ja sellest, et nende tulu jaotub kuude arvestuses ebaühtlaselt.

Ettepanek eeldab sotsiaal- ja rahandusministeeriumi hoiakute muutumist. Loovisikute esindusorganisatsioonid on kõnelnud aastaid vajadusest tagada ravikindlustus neile, kelle sissetulekud laekuvad töö iseloomu tõttu aasta jooksul ebaregulaarselt. Lavastaja võib ühe lavastuse esietenduse või helilooja ühe teose esiettekande järel teenida piisavalt, et sellelt makstav sotsiaalmaks kindlustaks talle ravikindlustuse terveks aastaks. Praeguses süsteemis tal vaatamata makstud sotsiaalmaksule ravikindlustust ei teki.

Teatriliit toetab õiguskantsleri 17.06.2013 märgukirjas toodud seisukohta, mille järgi ravikindlustuse tekkimisel vahe tegemine ei ole õigustatud ja on põhiseadusega vastuolus.

Ettepanek on algatada seaduseelnõu ettevalmistamine, et kindlustada sotsiaalmaksu isikupõhise ajatamise võimalus.

2. ettepanek: leida seadusandlik lahendus, et loovisikute töösuhetes ei sõlmitaks litsentsi- ehk autorilepinguid, millelt ei pea tasuma tööjõumakse. Vastasel korral jäävad loovisikud ilma sotsiaalsetest tagatistest (ravi- ja pensionikindlustusest).

Töö-, käsundus- või töövõtulepingutega reguleeritakse vabakutseliste töösuhteid pigem harva. Sageli on töösuhe peidetud mingi teise lepinguvormi taha. Vabakutseline kunstitöötaja ehk Töövõtja täidab oma tööülesannet, Tööandja on töö tellija. See on töösuhe, mida peab sel viisil ka seadusandlikult käsitlema. Töövõtja võib olla juriidiline isik (FIE, OÜ, MTÜ). Aeg on küps seadustatud praktikaks, et vabakutselisel kunstitöötajal on õigus töötada kindlustatult ka iseseisva füüsilise isikuna.

3. ettepanek: kehtestada seaduse tasandil üheselt mõistetav etendusasutuste rahastamismudel.

Seadus peab sisaldama mõistetavaid ja põhjendatud tingimusi, millele riigieelarvelist toetust taotlev etendusasutus peab vastama. Teatriliidu seisukoht on jätkuvalt kindlale printsiibile, AITA-süsteemile toetuva tegevustoetuse eraldamine, milles on arvestatud nii teatritöötajate ametite palgamiinimume ja palgamaatriksit kui ka TALO ja Vabariigi Valitsuse töötasu kokkuleppeid. Valdkonna professionaalidele peab olema tagatud mõistlik sissetulek.

4. ettepanek: kultuuritöötajate kvalifikatsiooni tõstmine ja täiendkoolitused.

Eesmärk on kindlustada kultuuritöötajate pädevus, mis oleks vastavuses infoühiskonna pidevalt uuenevate vajadustega. Sealjuures peab kultuuritöötajate töötasu olema Eesti tööturul konkurentsivõimeline ja kindlustama spetsialistide järelkasvu.

5. ettepanek: jätkata läbirääkimisi Vabariigi Valitsusega, et taotleda kõrgharidusega, kõrgema kutsekvalifikatsiooniga või kõrgharidusega võrdsustatud spetsiifiliste eriteadmistega kultuuritöötaja töötasu tõstmist avaliku sektori asutuste kõrgharidusega töötajate keskmise brutotöötasuni, mida on prognoosinud Rahandusministeerium. Ettepanek on tehtud koos Eesti Etendusasutuste Liiduga.

6. ettepanek: kindlustada, et kultuurivaldkonna rahastamine riigieelarvest jätkuks proportsionaalselt vähemalt senises mahus.

2020. aastal oli avaliku sektori keskmine kuutöötasu (koos kõikide lisatasudega) 2100 eurot – oleks vahest veel kõrgemgi, kui seda ei tõmbaks alla madalapalgalised kultuuri- ja haridustöötajad. Valitsus on koroonapandeemia aegse riigieelarve ettevalmistamisel teatanud, et peab vajalikuks külmutada niigi madalapalgaliste kultuuri- ja haridustöötajate töötasud aastateks 2021–2024. Võrreldes otsust paljude teiste riikide või erinevate sektorite otsustega – tagada kokkuhoid ka töötasudelt – siis saab Vabariigi Valitsuse otsust ühelt poolt hinnata töötasu tasemete ja töötasufondide säilitamiseks saavutatud tasemel positiivseks, kuid valitsus peab leidma võimaluse tõsta kultuuri- ja haridustöötajate palga taset kas riigi keskmise brutotöötasuni või riigiametite ja hallatavate asutuste töötasudeni.

Täname kultuuriminister Tõnis Lukast ja kultuuriministeeriumi koostöö eest 2020. aasta kevadel vastu võetud otsuste eest koroonakriisi abimeetmete laialijagamisel meie loomeliitudele ja nende liikmetele. Loomeliitude vabakutseliste liikmete edasine saatus on raske, vastata tuleb küsimusele, kuipalju inimesi saab endale lubada igapäevase erialase töö tegemist, peale töölepinguga hõlmatute.

III Ettepanek teatritöötajate palgaastmestiku kasutuselevõtuks ja pensionid

Kultuuritöötaja brutotöötasu alammääraga peaks olema vältimatult seotud palgaastmete süsteem, mille otstarbekust oleme selgitanud nii Eesti Etendusasutuste Liidule kui ka Kultuuriministeeriumile. Koostajaile on olnud abiks Riigikontrolli pooldav hoiak.

Lihtsamalt öeldes tähendab see kõigi töökohtade jaotamist teatrites kindlateks palgagruppideks ning igale grupile miinimumpalgamäära kvalifikatsioonipõhist kehtestamist. Palgaastmete süsteem annab võimaluse arvestada välja tegeliku toetusraha suuruse, mille alusel saab eraldada etendusasutustele riigieelarvest toetust. Praegune, ainult töötasu alammäära tõus nivelleerib töötasusid etendusasutustes ning ei näita etendusasutuste tegelikku toetusvajadust.

Teatrites kehtis üleriigiline palgaastmestik kuni 1996. aastani, mil teatritele hakati eraldama rahalisi vahendeid ühes summas tegevustoetusena kindlaid kasutusreegleid määramata ja konkreetsete palkade suuruse määramine muutus täielikult teatrijuhude otsustuseks. Loomulikult see hägustas palgapoliitikat ja raskendas ka ametiühingulist hoolekannet teatritöötajate palkade eest, mille raskuspunkt oleks pidanud kanduma nüüd juba igasse teatrisse ning toimuma siis direktoriga töölepingute sõlmimise käigus. See on aga, nagu teada, konfidentsiaalne toiming, kuhu usaldusisikul, kes ise on üks kollektiivi liikmetest, on ebamugav sekkuda.

Valitsusega toimuvate palgaläbirääkimiste aluseks tuleks kokku leppida kindlalt mõõdetavas rahalises printsiibis, arvestades sarnaseid töömahte ja tulemusi arvestusliku inimtööaasta AITA ja palgamaatriksiga arvestamise kaudu. Süsteem annab kontrollitava võimaluse riigi poolt eraldatud toetussummade kasutamiseks etendusasutuses.

Praeguseks oleme saanud toetuse Etendusasutuste Liidult, kellega koos saab minna edasi palgamaatriksi valdkondliku tunnustamiseni. Teatrilidu juhatuse esindaja on Gert Raudsep, Etendusasutuste Liit volitas läbirääkijaks juhatuse liikme Margus Allikmaa.

2. Väljateenitud aastate pension

Väljateenitud aastate pensioni seaduse § 14 p 5 kohaselt on õigus saada väljateenitud aastate pensioni teatud kategooria artistidel (balletitantsija, puhkpillimängija, ooperisolist), olenemata vanusest, 20–25-aastase loominguilise töö staaži korral riigi-, munitsipaal- või eraetendusasutuses, sihtasutusena tegutsevas etendusasutuses või rahvusoperis, sealhulgas vokaalsolistidel, kellel on vähemalt 25-aastane loominguilise töö staaž.

Väljateenitud aastate pensionide kaotamise korral oleks tegemist on võrdse kohtlemise- ja õiguspärase ootuse põhimõtte riivega.

Väljateenitud aastate pensionide tulevastel seadusjärgsetel taotlejatel (balletitantsijad, vokaalsolistid jt) ei ole ka enam võimalik oma tööalaseid valikuid muuta ega madala töötasu või east sõltuvalt ka täiendavalt pensioni saamisenesse panustada. Nad lähtuvad sellest, et hakkavad saama väljateenitud aastate pensioni nende töötamise ajal kehtestatud tingimustel, eriti juhul, kui üheks tingimuseks on töötamise aja nõue teatud kutsealadel.

Õiguspärase ootuse põhimõte tuleneb Põhiseaduse §-st 10. Selle järgi on igaühel õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatav seadus jääb kehtima.

Õiguspärase ootuse kaitse peab tagama õiguste ja vabaduste moonutamatu realiseerimise (PS § 11 teine lause). Õigusi ja vabadusi on võimalik täisväärtuslikult kasutada vaid siis, kui isik ei pea kartma, et riik rakendab ettenägematuid ebasoodsaid tagajärgi. Seejuures eeldab oma õiguste realiseerimine ehk isikule seadusega antud õiguste ja vabaduste kasutamine tegutsemist õigusnormile tuginedes, selle kehtima jäämisele lootes. Riigi sõnamurdmisega saab olla tegemist siis, kui isik on oma tegevusega täitnud eeldused, millest tulenevalt tal on tulevikus õigus enda suhtes soodsa regulatsiooni kohaldamisele, kuid riik kehtestab sellest hoolimata tema suhtes uue, vähem soodsa regulatsiooni (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 9. detsembri 2013. a otsus asjas nr 3-4-1-27-13, punkt 50).

Eelnevast lähtudes tuleb säilitada õigus väljateenitud aastate pensionile kõigile neile töötajatele, kes töötavad enne uue regulatsiooni jõustumist seaduses nimetatud kutsealadel.

Juhul, kui pensionireform leiab ühiskonnas konsensuse on Eesti Teatriliit pidanud vajalikuks:

1) seadustada erialade ja valdkondade loetelu (balletitantsijad ja orkestrandid-puhkpillimängijad, ooperisolistid), millistes peaksid tööandjad olema kohustatud tegema sissemakseid tööandja pensioniskeemi.

2) lähtuda õiguspärase ootuse põhimõttest (põhiseaduse § 10, mille järgi igaühel on õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatav seadus jääb kehtima). Võib rakendada ka põhimõtet, et kui inimene on töötanud poole nõutud staažist, siis on tal õigus väljateenitud aastate pensionile, ning samas oleks võimalik koguda staaži veel kaks aastat selle seaduse jõustumise päevast.

3) väljateenitud aastate pensionide kaotamise korral tuleb uutele pärast reformi tööle asunud töötajatele kindlustada nende töötamise lõpetamisel nendel kutsealadel vähemalt aastane tasuta ümberõpe koos viimase keskmise töötasu maksmisega Töötukassa kaudu.

3. Vanaduspension

Teatriliidu ettepanek on tõsta riikliku vanaduspensioni baasosa 100 euro võrra. Pensioni suurus sõltub madalapalgalistel inimestel pensioni baasosa suurusel. Kultuuritöötajad on suuremas osas töötanud ametikohtadel, kus on makstud alates 1999. aastast keskmisest väiksemat töötasu, mistõttu on nende pensionid väikesed. Ettepanek on tehtud Sotsiaalministeeriumile.

IV Kutseksamid ja kutsestandardid

Teatriliit on alates 2004. aastast etenduskunstide tugiteenuste kutseala (v.a jumestajad ja grimeerijad) kutsete andja.

Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit. Standard on aluseks tööturu nõudmistele vastavate õppekavade ja koolitusprogrammide koostamisel.

Kõrgema kutsestandardi omaja on kõrgema kutsekvalifikatsiooniga või kõrgharidusega võrdsustatud spetsiifiliste eriteadmistega kultuuritöötaja, kelle brutotöötasu alammäär on Rahandusministeeriumi prognoositav keskmine töötasu.

Teatriliidul on õigus anda välja dekoraator-butafoori, etendusasutuse helindaja ja helimeistri, kostümeerija, lavatehniku ja lavameistri ning valgustaja ja valgusmeistri kutseid. Aastatel 2016–2020 toimusid eksamid kõikidel tehnilistel erialadel, mis on kutsestandardiga kaetud. Nelja aasta jooksul andsime välja 36 kutsetunnistust.

Kutsestandardeid on algatanud ja koostanud ning kutseeksameid on võtnud vastu Eve Komissarov, Tauno Makke, Kadri Varblane, Mait Visnapuu, Külli Root, Roland Leesment, Liina Unt, Kairi Mändla, Margus Vaigur, Lilja Blumenfeld, Taivo Pahmann, Toivo Kaev jpt.

Seoses kutsete omistamisega tehnilistele töötajatele algatasid lavastuskunstnikud diskussiooni kutsestandardi sisseseadmise kohta kunstnikele, kelle erialane ettevalmistus on piirdunud

bakalaureusetaseme õppega või kes on saanud ettevalmistuse mõnel muul kunstierialal ning kelle erialaõpe ja täiendamine on tööalane. Ettepanek diskussiooniks saadeti teatrijuhtidele ja kolleegidele teistest erialaliitudest.

Kutsestandardi kompetentsusnõuded määratlevad just teatrite nõuded stsenograafia eriala spetsialistina elatist teenivale kunstnikule. Kutseeksami sooritamise võimaldab tõestada valmisolekut ja erialast pädevust, et siseneda professionaalsele tööturule (erialane töö riiklikult rahastatud etendusasutuses) mitte ainult stsenograafia erialal esmase ettevalmistuse saanud kunstnikel, vaid ka mõnel muul kunstialal kõrghariduse omandanud kunstnikel. Kutsestandardi eksami sooritamise võimalus korraldatakse üldiselt paralleelselt bakalaureuseastme lõpetamisega koolis ning kord aastas kutsekomisjoni poolt korraldatud eksamil. Kutsestandardi kasutuselevõtt loob võimaluse töötada välja professionaalsete oskuste taseme eristus, millega kaasneb töötasu diferentseerimine. Kahjuks jäi arvamuste vahetus erinevatel põhjustel katki.

V Osalemine OSKA koordineerimiskogus

Töajõuvajaduste seire- ja prognoosisüsteemiga OSKA, mille on moodustanud Vabariigi Valitsus, analüüsitakse Eesti majanduse arenguks vajalike oskuste ja tööjõu vajadust. Kord aastas koostatakse üldraport tööajõuvajaduse muutuste, tööturul toimuvate arengute ja neid mõjutavate suundade kohta lähima kümne aasta vaates. Oleme osalenud OSKA koordineerimiskogus, kes esitab kord aastas haridus- ja teadusministri kaudu ülevaate tööturu ja oskuste olukorrast ja ettepanekutest valitsusele.

2019. aastal läbiviidud etenduskunstide valdkonna uuring tõi esile valgus-, video- ja helitehnikute puuduse meie etendusasutustes. Eesti Etendusasutuste Liit on teinud Polütehnikumile ning Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepaneku avada õppekava sisetööde elektrikute oskustega ja IT-kompetentsiga töötavatele lavavalgustehnikutele Tallinna Polütehnikumis. Valgustehnik ehk *lightning technician* on amet teatrites üle maailma, mis vastab kindlatele spetsialiseerumise nõuetele.

VI Eesti teatri auhinnad

Eesti Teatriuurijate ja -kriitikute Ühenduse ettepanekul võttis Teatriliiidu juhatus 2019. aastal vastu otsuse moodustada erialaliitude vaheline töörühm, et kaaluda ettepanekuid teatriauhinnade struktuuri muutmise kohta.

Täname auhindade töörühma, eelkõige Ott Karulini, kes oli struktuurimuutuse eestvedaja ja koostas juhatusel lõppraporti, ning Birgit Landbergi, Eda Peasket, Heli Veskust, Liina Tepandit, Mait Visnapuud, Triinu Upkinit ja Tõnn Lampi.

Töörühm arutas auhinda, mille laureaadid kuulutatakse välja teatripäeval 27. märtsil. Arutati iga auhinna nimetust ja statuudi vastavust praegusele teatripildile, samuti iga auhinna seost ja mõju teistele auhindadele.

Põhimõtteline muudatus auhindade struktuuris oli järgmine:

lavastajaauhind ja kunstnikuauhind muudeti teatriliigiülesteks, sealjuures kunstnikuauhinnaga on võimalik tunnustada ka video- ja valguskunstnike töid. Auhindade nominendid ja laureaadid valib ühisžürii, kes moodustatakse igal aastal viie liigižürii (sõnalavastuste, muusika-, tantsu-, balleti- ja etenduskunsti auhinnad) ning ühe erižürii põhjal (Salme Reegi nimelise lasteteatri auhind).

Töörühma ettepanekud muudatusteks, mis juhatustes kinnitati olid järgmised:

1. luua etenduskunste aastaauhind, mida annab välja eraldi žürii;
2. luua kolm teatritöötaja aastaauhinda oma statuudiga;
3. tunnustada Salme Reegi nimelise auhinnaga ka noorsoolavastusi;
4. Reet Neimari nimeline kriitikaauhind jäeti ainuüksi arvustuste hindamiseks;
5. tunnustada Priit Põldroosi nimelise auhinnaga ka teatriraamatuid;
6. muuta Otto Hermanni nimeline orkestrandiauhind iga-aastaseks;
7. muuta Natalie Mei nimeline auhind teatriliigiüleseks;
8. nimetada teatrikunsti eriauhind Eesti Teatriliidu juhatuse auhinnaks.

Muudatusettepanekuid arutasid ja kinnitasid erialaliitude juhatused ja lõplik aruanne esitati tutvumiseks Teatriliidu juhatusele 9. juunil 2019. Teatriliidu juhatus ja Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapital kinnitasid Eesti teatri auhindade ja Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali preemiate statuudi 20. detsembril 2019 (www.teatriliit.ee - auhinnad).

Auhindade suuruse määrab Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapital Teatriliidu juhatuse taotlusel. Auhinnaga kaasneb „Theodori silm“ (idee Ene-Liis Semper, autor klaasikunstnik Ivo Lill) või auaadress (kujundanud Vaike Pääsuke) ning Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali preemia, kui auhinna statuudis ei ole sätestatud teisiti.

Auhindade nominentide ja laureaate valimiseks moodustab Teatriliidu juhatus igaks aastaks žüriid. Žüriide moodustamise printsiibid ja arvulise koosseisu määrab Teatriliidu juhatus. Žüriid on sõltumatud ja seotud ainuüksi auhindade statuudiga.

2020. aastal töötas kõikides žüriides kokku 106 liiget. Aastatel 2017–2021 anti välja 120 auhinda. Kultuurkapital jagas auhinnaraha 225 000 eurot.

Teatripäeva pidu ja teatriauhindade pidulikku kätteandmist on võõrustanud traditsiooni järgi igal aastal mõni Eesti teater. Meelde jäävad on olnud Ugala Teatri, NUKU ja Rakvere Teatri korraldatud teatripäeva lavastused. Laiem publik on saanud auhindade kätteandmisest osa Eesti Rahvusringhäälingu vahendusel. Kahel viimasel aastal (2020 ja 2021) on ERRi saated olnud aga pealiskaudsed, nii sisulise ülesehituse kui ka auhindade nominentide ja laureaate esitlemise poolest.

VI Eesti teatri biograafilise leksikoni (ETBL) veebiversiooni koostamine

Eesti teatri biograafiline leksikon ilmus esimest korda 2000. aastal Teatriliidu ja Entsüklopeediakirjastuse koostöös. Raamatuna ilmunud leksikoni oli peatselt vaja täiendada. Selleks otsustati luua tänapäevane veebileksikon, mida saab jooksvalt täiendada, artiklite maht ei ole rangelt piiratud, saab lisada fotosid ja linke. Kuna Teatriliidu kirjastuspartner oli juba loonud 2010. aastal oma

veebiportaali ja hakanud tegema Eesti Entsüklopeedia veebiversiooni, otsustati ka teatrileksikoni jaoks seda portaali kasutada.

2000. aasta ETBL-ile on lisatud üle 1200 uue märksõna, praegu on märksõnu kokku üle 4100. Lisatud on palju loovtehnilisi ja administratiivtöötajaid, orkestrante, 21. sajandil tegutsema hakanud projekti- ja erateatrites töötavaid isikuid. Lisaks uute artiklite kirjutamisele on täiendatud vanu artikleid isiku- ja loominguloo andmetega. Samuti täiendati ja kirjutati lahti varem lühenditena esitatud bibliograafilised andmed, lisati viited arhiividele ning lingid veebis leiduvatele materjalidele ja artiklitele, digiteeriti ja lisati fotod.

Töö veebileksikoniga on nõudnud väga palju aega ja seda on teinud mitukümmend inimest: artiklite koostajad, toimetajad, veebitoimetajad, bibliograafid, fotode valijad ja digiteerijad jne. Kõik on teinud seda tööd oma muude kohustuste kõrvalt.

Loodud on unikaalne teabevaramu, ühe kultuurivaldkonna hoolikalt kontrollitud ja usaldusväärne biograafiline andmebaas. Kogu seda hiigeltööd on rahastanud Kultuurkapital, mille eest suurim tänu. Täname Kultuuriministeriumi, kes on rahastanud andmebaaside varundamist, kaitset ja toetanud ½ koormusega toimetaja ametikoha hoidmist Eesti Teatri Agentuuri koosseisus, et sisestatud andmeid jooksvalt täiendada. 2021. a alates toimetab ETBLi artikleid Triin Truuvert.

2000. aastal raamatuna ilmunud ETBL on peaaegu täielikult veebi viidud, täpsustada on jäänud sadakond artiklit, mille puhul on keeruline kätte saada isikuid või andmeid, nt välismaale põgenenud või elama siirdunud, hukkunud isikud, baltisaksa teatritegijad, lühiajaliselt tegutsenud isikud. On täiendatud tegutsevate isikute artikleid ja lisatud uusi.

Ühelt poolt on tehtud väga suur töö ja esialgne ülesanne – teha veebis kättesaadavaks 2000. aasta ETBL – on sama hästi kui täidetud. Kogu seda suurt tööd on kureerinud peatoimetaja Luule Epner ja tegevtoimetaja Ene Paaver.

Arhiiv ja raamatukogu

2020. aastal andsime Rahvusarhiivile üle korrastatud Teatriühingu ja Teatriliidu arhiivimaterjalid, mis koosnevad ühingu ja liidu tegevusega seotud dokumentidest ning on mõeldud alatiseks säilitamiseks. Teatriühingu osa hõlmab aastaid 1971–1987 ja koosneb 505 säilikust (varasem osa on antud arhiivi aastail 1959, 1971 ja 1983). Teatriliidu osana anti üle 142 säilikut arhiiviväärtuslikke dokumente aastatest 1987–2010. Andmed arhiivimaterjalide kohta on avalikud Rahvusarhiivi infosüsteemi AIS kaudu. Teatriliidu arhiivis ja raamatukogus säilitatud fotod ja fotonegatiivid on antud üle Teatri- ja Muusikamuuseumile, helilindid ja filmilindid Filmiarhiivile.

Jätkame raamatukogu korrastamisega. Raamatukogus säilitatud teatriloolised käsikirjad on antud üle Teatri- ja Muusikamuuseumile, käsikirjalised näidendid Eesti Teatri Agentuurile. Eesmärk on säilitada Teatriliidu raamatukogus teatriloo ja teatripraktika seisukohalt olulised tuumteosed ning täielik kogu Teatriühingu ja Teatriliidu väljaandeid. Raamatud saavad avalikuks Eesti raamatukogude ühise elektronkataloogi ESTER kaudu.

VII Kirjastustegevus

Aastatel 2016–2020 ilmus Teatriliidul 15 raamatut. Raamatute väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapital ja Kultuuriministeerium.

Teatriliidu juures tegutseb nõuandva organina kirjastuskogu koosseisus Luule Epner, Hedi-Liis Toome, Ene Paaver, Eva-Liisa Linder, Kirsten Simmo, Leenu Nigu, Sven Karja ja vastutav väljaandja Riina Viiding.

Ilmunud raamatud:

2017

- Jean Benedetti „Stanislavski ja näitleja“ (tõlkinud Peeter Raudsepp), koostöös Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooliga.
- Teatrielu 2016 (koostanud Madli Pesti ja Tambet Kaugema, statistika ja kroonikaosa Tiia Sippol), koostöös Eesti Teatri Agentuuriga.
- Konstantin Stanislavski „Näitleja töö rolliga“ (koostanud ja kommenteerinud Ingo Normet, tõlkinud Maiga Varik ja Peeter Raudsepp), koostöös Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooliga.

2018

- Heili Einasto „Rahel Olbrei. Eesti tantsuteatri rajaja“.
- Mai Murdmaa „Teekond tantsus“ (koos Heili Einastoga).
- Teatrielu 2017 (koostanud Madli Pesti, ja Tambet Kaugema, statistika ja kroonikaosa Tiia Sippol), koostöös Eesti Teatri Agentuuriga.

2019

- Ingo Normeti „Ujuda selles jões“ (2. trükk).
- Teatrielu 2018 (koostanud Madli Pesti ja Marie Pullerits, statistika ja kroonikaosa Tiia Sippol), koostöös Eesti Teatri Agentuuriga.
- Evald Kampuse „Teatrist. Vanemuisest ja vanemuisldest“ (koostanud Jaak Viller, toimetaja Luule Epner).

2020

- Keith Johnstone'i „Impro. Improvisatsioon ja teater“ (tõlkinud Rednar Annus, sisutoimetaja Erki Aule).
- Richard Schechneri „Sissejuhatus etendusuringutesse“ (tõlkinud Mati Unt, Laur Kaunissaare, Marion Jõepera, Külli Seppa, Maria Lee Liivak, peatoimetaja Liina Jääts).
- Teatrielu 2019 (koostajad Anneli Saro ja Hedi-Liis Toome, statistika ja kroonikaosa Tiia Sippol), koostöös Eesti Teatri Agentuuriga.
- Ivika Sillari „Ma käisin teatris“ (toimetaja Liina Jääts), koostöös Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooliga.

2021

- Konstantin Stanislavski „Näitleja töö endaga“ (tõlkinud Enn Siimer ja Anu Lamp).

Ettevalmistamisel:

- Teatrielu 2020 (koostajad Anneli Saro ja Oliver Issak, statistika ja kroonikaosa Tiia Sippol ja Katarina Tomps), koostöös Eesti Teatri Agentuuriga.
- Isikuraamat Tiit Härmist (autor Kadi Herkül).
- Robert Coheni „Näitlemisvägi“ (2. trükk, tõlkija Anu Lamp).
- „Eesti sõnateater 1965–1985. II osa“ (pea- ja fototoimetaja Piret Kruuspere), koostöös TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse ja EMTA lavakunstikooliga.
- Hans-Thies Lehmanni „Postdramaatiline teater“ (tõlkija Tiina-Erika Friedenthal, toimetajad Luule Epner ja Madli Pesti).
- Eesti lavakujunduse ajalugu (autor Kerttu Männiste), 1. periood. Eesti stsenaograafia ajalugu kuni II maailmasõjani (Roman Nyman, Peet Aren, Voldemar Haas, Ado Vabbe, Aleksander Möldroo, Aleksander Tuurand, Albert Vahtramäe, Henrik Olvi ja Adamson-Eric).
- Isikuraamat Kalju Komissarovist (autor Margot Visnap) .
- Ajalooline ülevaade Eesti NSV Teatriühingu / Eesti Teatriliidu tegevusest aastatel 1945–2014 (autor Jaak Viller).

VIII Abi liikmetele

1. Karjäärinõustamine. Kõigil Teatriliidu liikmetel on olnud võimalus saada alates 2020. aasta märtsist individuaalset karjäärinõustamist. Karjäärinõustamist on pakkunud Monika Larini, kellel on pikaajaline töökogemus teatrivaldkonnas ja karjäärinõustaja kutsetunnistus.

Karjäärinõustamine toetab inimesi töömuutustega toimetulekuks ning oskust seada eesmärgid ja kavandada oma tööalast arengut. Karjäärinõustaja põhiülesanne on pakkuda tööelu harjumuspäraseks kujunenud vaatele eri perspektiive. Üks nõustamine kestab kuni 1,5 tundi ja seda saab teha nii silmast silma kui ka virtuaalse kohtumisena.

2020. aastal nõustas Monika Larini Teatriliidu liikmeid 78 korral. 2021. aasta aprilli seisuga on lisandunud 51 nõustamist.

2. Juriidiline nõustamine

Teatriliidu liikmed on saanud liidu õigusnõunikult Thea Rohtlalt õigusabi, eelkõige töösuhete, aga ka sotsiaalkindlustuse, töötuse, toetuste, koroonatingimustes toimetuleku jm teemadel. Toimunud on seminarid FIE, MTÜ ja OÜ maksuerisustest, vabakutseliste loovisikute maksustamise ja sotsiaalsete garantiide kohta. Erialaliidud on pöördunud Teatriliidu õigusnõuniku poole oma dokumentatsiooni (lepingute, ühingu tegevust puudutavate muude aktide) koostamise, ülevaatamise ja korrigeerimise eesmärgil.

2020. aasta suvel nõustas Thea Rohtla Estonia teatri nõukogu otsuste tegemisel teatris ilmnunud konflikti lahendamiseks. Kõik soovijad said oma probleemidest rääkida, millest valmis nõukogule kokkuvõtte – kõigi pöördujate anonüümsuse tagamiseks konfidentsiaalsena ja nõukogu otsustusõigusega selle säilitamise kohta.

Käima on lükatud infotunnid aktuaalsetel õigusteemadel: terve töökliima teatris, töölepingute vormid, koondamine jm. Kavas on muuta infotunnid regulaarseteks, et need toimuksid neli korda aastas – eesmärgiga informeerida ja toetada Teatriliidu liikmeid olulistel juriidilistel teemadel.

3. Tervisetootused

Teatriliidu liikmetel on võimalik taotleda tervise- ja matusetootust. Aastatel 2017–2020 jagas Teatriliit oma liikmetele toetusi summas 115 933 eurot, mille eraldas Eesti Kultuurkapital.

4. Eesti Teatriseenioride Ühenduse tegevus

Ühenduse esimees Juris Žīgurs on aidanud hoida tähelepanu senioridel, pidades meeles nende juubeleid, selgitades välja toetusvajadused, korraldades üle-eestilisi kokkusaamisi. Juris Žīgursi erakordne mälu on aidanud seada täpseks ka Eesti teatri biograafilise leksikoni andmestiku.

5. Liikmeregistri ja sotsiaalmeedia haldamine.

Liikmemaksude laekumistest ja liikmetele eraldatud toetustest ammendava ülevaate saamiseks oleme arendanud ja täiustanud liikmeregistrit.

6. Puhkemajad

Teatriliit haldab Koolimäe loomemaja, mis asub Haljala vallas Lääne-Virumaal. Põhjalikult renoveeritud loomemaja, mis oli alates 1960. aastate keskpaigast kasutusel Teatriliidu puhkekoduna, avati 21. veebruaril 2017. Rekonstrueerimise eesmärk oli luua maja, mida on võimalik kasutada aasta ringi ja mis oleks tervikuna võimalikult lähedane omaaegsele koolihoonele.

Loomemaja on mõeldud loominguliseks tööks ja puhkuseks eelkõige teatriinimestele, kuid ka kõigile teistele huvilistele. Loomemaja kahel korrusel on kasutamiseks kokku 16 ühe- ja kahekohalist tuba kuni 37 inimesele, kaks avatud köögiga söögituba, duširuumid ja tualetid. Lisaks ööbimisvõimalusele on loomemajas raamatukogutuba ja saal, kus saab teha proove, korraldada seminare jms. Majas on tasuta wifi leviala ja võimalus kasutada seminarideks vajalikku tehnikat (videoprojektorid, ekraanid). Kompleksi kuulub ka saunahoone. Loomemajja on võimalik tellida toitlustamist.

Lisaks Teatriliidu liikmetele on Koolimäe loomemaja külastanud puhkuse, erialaõppe ja koolituste paigana ka teiste loomeliitude liikmed ja paljud ettevõtted väljaspool kultuurivaldkonda. Oleme jõudnud koguda Koolimäele kindla puhkajaskonna, kellest suure osa moodustavad Teatriliidu liikmed. Koolimäe loomemaja tuleb hoida aasta ringi käigus, et kindlustada kulude ja tulude tasakaal, mis on osutunud parimatel aegadel ka võimalikuks.

Lahe küla puhkemajale Lääne-Virumaal Haljala vallas Lobi rannas on jäänud truuks hulk inimesi. Maja käekäigu eest seisab heaperemehelikult Margus Vaher. Puhkemaja on kasutuses juunikuust septembrikuuni.

7. Kalmistute hooldus

Hoolitseme oma endiste liikmete haudade eest kolmel kalmistul: Metsakalmistul, Siselinna kalmistul Tallinnas ja Raadi kalmistul Tartus. Kalmistute hoolduskulud tasume Eesti Kultuurkapitali tegevustoetusest.

8. Teatriliidu maja haldamine ja korrashoid

Teatriliit on rentinud alates 1991. aastast Tallinna linnalt maja (Uus 5). Algusaegadel tasuta, praegu tasume linna volikogu kehtestatud madalaimat üüri. Suuremaid remonditöid on linn aidanud täielikult või töö poole hinna ulatuses rahastada.

Majas tegutsevad erialaliitude keskused (Eesti Näitlejate Liit asub alates 2021. aasta maikuust Vanalinna Teatrimajas), korraldatakse nõupidamisi, seminare ja koosviibimisi, tehakse lavastusproove, esitletakse ja müüakse Teatriliidu kirjastatud raamatuid, korraldatakse senioride kokkusaamisi. Teatriliidu liikmetel on võimalik ööbida majas kahes puhketoas 4. korrusel. Praegu aitab hoida maja kulusid jõukohasena reklaami- ja kirjastamisbüroo Bond. Peame maja olemasolu oma liikmeid koondava keskusena oluliseks.

Täna Teatriliidu liikmeid, Teatriliidu juhatust, revisjonikomisjoni, volikogu, töötajaid, Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi, Eesti Kultuurkapitali, Eesti Etendusasutuste Liitu.

Kõiki, kes on aidanud täita ja arendada Teatriliidu põhikirjalisi ülesandeid oma liikmete esindamise ja õiguste kaitsmise ning teatri olulisuse ülevalhoidmise vaimus.